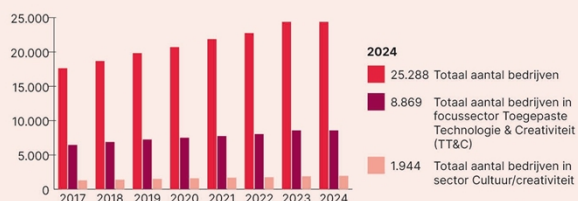

Ondernemend Breda

HET PROGRAMMA IN BEELD

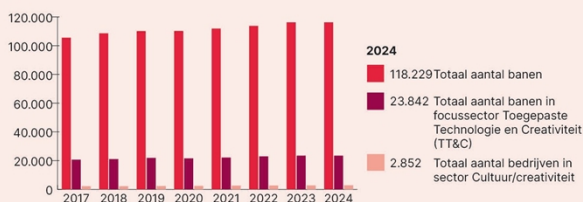
Bedrijven

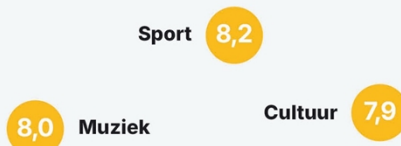
Studenten

Banen

Waardering evenementen

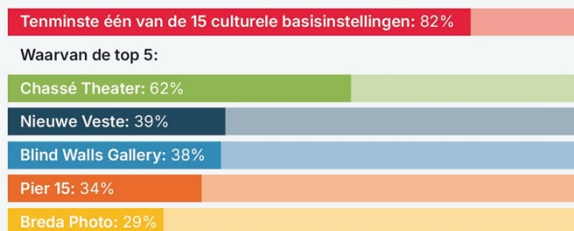
Hectare bedrijventerrein

Waardering binnenstad

Percentage inwoners dat culturele basisinstellingen heeft bezocht (2024)

Percentage inwoners dat zichzelf digivaardig vindt

Kengetallen begroting 2026.
Meest recente realisatiecijfers. In de cijfers kunnen afrondingsverschillen voorkomen.
Een definitieoverzicht van de kengetallen is opgenomen in de bijlagen.

ONZE AMBITIE

Toegepaste Technologie en Creativiteit

Breda werkt aan een toekomstbestendige economie die duurzaam groeit én maatschappelijke waarde toevoegt. We zetten vol in op innovatie, digitalisering en verduurzaming. Zo bouwen we aan een veerkrachtige lokale economie die bijdraagt aan brede welvaart voor alle inwoners. Het Innovatiedistrict Breda speelt hierin een sleutelrol. In 2040 is dit dé plek in Nederland voor toegepaste technologie en creativiteit. Robotica & AI en Games & Creative Technology zijn daarbij de onderscheidende speerpunten. Hier werken bedrijven, kennisinstellingen en talent samen aan innovatieve oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen. Door flexibel in te spelen op technologische en maatschappelijke ontwikkelingen, zorgen we ervoor dat onze economie klaar is voor de toekomst en dat Breda zich internationaal profileert als hotspot voor Toegepaste Technologie en Creativiteit (TT&C).

Werklocaties en bedrijventerreinen

Een sterke economie vraagt om ruimte om te ondernemen. Zonder voldoende werklocaties komt de werkgelegenheid en daarmee de welvaart in Breda onder druk te staan. We maken bestaande bedrijventerreinen toekomstbestendig. Tegelijkertijd werken we aan nieuwe locaties, volgens de uitgangspunten van de omgevingsvisie. In 2026 presenteren we een nieuwe ruimtelijk-economische visie. Hierin staat welk type werklocaties Breda nodig heeft voor de toekomst.

Bredata

Bredata stimuleert de digitalisering van Breda op een verantwoorde en passende manier. Zo blijft Breda in 2030 een stad die grenzeloos, gastvrij en groen is. We experimenteren in proeftuinen, waarbij we innoveren, verbinden en leren. Breda is in 2030 een stad met optimale digitale kansen, waarbij menselijke maat centraal staat.

Bredata brengt partners samen in een digitaal ecosysteem. Samen zoeken we naar nieuwe oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken en hebben daarbij aandacht voor inclusiviteit van data. We vergroten het bewustzijn over opkomende technologieën. Denk aan:

- Internet of Things (IoT)
- connectiviteitstechnologieën
- immersieve technologieën, zoals virtual reality en augmented reality
- kunstmatige intelligentie (AI)

Bredata zet inwoners en bedrijven in beweging. Zo dragen we bij aan een hogere kwaliteit van leven in Breda.

Programma Verrassende Stad - Bezoekersstad

We willen de aantrekkingskracht van Breda verder vergroten. Daarom werken we samen met ondernemers, organisatoren van evenementen, vastgoedeigenaren, onderwijsinstellingen, Breda Marketing en andere partners. Samen zorgen we voor een aantrekkelijke stad met een goed vestigingsklimaat en een bijzondere mix van voorzieningen die aansluiten op wat bewoners, bezoekers en ondernemers nodig hebben.

We werken samen met onze partners in de Binnenstad Management Organisatie (BMO). Daarmee verbeteren we de uitstraling en leefbaarheid van de binnenstad. Zo stimuleren we ondernemers en vastgoedeigenaren om te investeren in de kwaliteit van het centrum. We werken vanuit het Verhaal van Breda, de omgevingsvisie en de visies en uitvoeringsprogramma's die we samen met de stad hebben opgesteld. Denk aan het nieuwe horecabeleid en het beleid op het gebied van evenementen, economie, detailhandel en erfgoed.

Met het programma Verrassende Stad – Bezoekersstad zorgen we dat Breda aantrekkelijk is om te bezoeken, maar ook om in te wonen, te studeren en te ondernemen. Samen met onze partners bouwen we aan:

- een vitale stad met een compleet en bijzonder aanbod
- een unieke stad met beleving

- een gastvrije en creatieve stad

Grote projecten in de stad

Breda groeit en daar blijven we de komende jaren aan werken. We versterken bestaande gebieden en ontwikkelen nieuwe. Elk groot project heeft zijn eigen uitdagingen, dynamiek en kenmerken. Met deze projecten pakken we ook de grote vraagstukken van nu en straks aan. Daardoor hebben ze vaak invloed op omliggende wijken, of zelfs op de hele stad en regio.

Thema Stimuleren economische ontwikkeling in Breda

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Breda werkt aan een toekomstbestendige economie die duurzaam groeit en maatschappelijke waarde creëert. We willen een vitale, veerkrachtige en groene stad zijn, met voldoende en aantrekkelijke werkgelegenheid. Onze economische visie vormt hiervoor de basis. Breda als stad van oplossingen.

Programma De kracht van toegepaste innovatie

Het Innovatiedistrict Breda is een belangrijke ontwikkeling voor de toekomstbestendige Bredase economie. In 2040 moet het innovatiedistrict dé plek in Nederland zijn voor toegepaste technologie en creativiteit, met een focus op Robotica & AI en Games & Creative Technology. Hier werken bedrijven, kennis- en onderwijsinstellingen, startups en talenten samen aan innovatieve producten en diensten. Wonen, werken, leren en recreëren komen samen in het gebied. Dat maakt het district aantrekkelijk voor bedrijven en talent en bevordert ontmoetingen en open innovatie.

We richten ons op 5 domeinen om bovenstaande ambitie te realiseren:

- economische groei en werkgelegenheid
- innovatie en technologie
- talentontwikkeling en onderwijs
- duurzame stedelijke ontwikkeling
- samenwerking en kennisuitwisseling

We willen dat innovatie vanzelfsprekend is in de hele Bredase economie. Ondernemers moeten ruimte krijgen om duurzaam te groeien. Talent moet zich blijvend aan Breda willen verbinden.

Programma Ondernemen met Lef

Bedrijven staan voor grote uitdagingen, zoals verduurzaming, grondstoffenschaarste, personeelstekorten en technologische veranderingen. Daarom ondersteunen we ondernemers bij het slimmer en duurzamer inrichten van hun bedrijfsvoering. Dit geldt voor het mkb, dat veel banen biedt én voor starters met nieuwe verdienmodellen.

De gemeente Breda ondersteunt ondernemers met 3 doelen:

1. *Een sterk mkb-ecosysteem*
We verbeteren de samenwerking tussen ondernemers, het onderwijs en de overheid. De gemeentelijke dienstverlening wordt vraaggerichter en toegankelijker, met één centrale plek voor ondernemersvragen.
2. *Toekomstbestendige bedrijven*
We helpen ondernemers bij het starten, doorgroeien en innoveren. Dat doen we via programma's, challenges en stimuleringsprojecten.

3. *Maatschappelijke impact*

We koppelen ondernemers aan maatschappelijke vraagstukken en ondersteunen hen in betekenisvol ondernemerschap.

Internationaal

Internationaal timmert Breda hard aan de weg. Onze samenwerkingsverbanden gaan steeds vaker de landgrenzen over. In 2026 zetten we in op:

- een duidelijker internationaal profiel voor Breda, aansluitend bij groen gastvrij en grenzeloos en onze economische visie
- sterke netwerken en samenwerking met andere steden en regio's
- het benutten van kansen voor Europese financiering
- het aantrekken van internationale bedrijven
- het binden van internationaal talent (en hun partners)

We versterken de stedenbanden met Wroclaw en Lviv met inhoudelijke programma's vanuit Breda.

Arbeidsmarkt

Ook in 2026 blijft de arbeidsmarkt krap. Bredase bedrijven hebben moeite om voldoende technisch talent aan te trekken en te behouden. Dit talent hebben we hard nodig om onze ambities te realiseren. Ook in andere sectoren zijn tekorten zichtbaar. We verwachten dat kunstmatige intelligentie (AI) de arbeidsmarkt verandert. De uitdagingen zijn complex. Daarom blijven we samenwerken met het onderwijs, ondernemers, de overheid (triple helix) en andere partners in participatie en talentontwikkeling.

Om deze samenwerking te stimuleren is het actieplan arbeidsmarkt opgesteld en in uitvoering. In 2026 zetten we dit voort. Met projecten als het MKB traineeship en ENTER Breda beogen we voor lange termijn concreet vorm te geven aan krachtenbundeling rond het binden en aantrekken van talent.

Programma Verrassende stad

Bezoekersstad

We maken de stad vitaler door winkelgebieden en entrees aantrekkelijker te maken, gevels op te knappen en levendigheid te stimuleren. We versterken de beleving van de binnenstad en nieuwe gebiedsontwikkelingen door deze herkenbaar en passend in te richten en te programmeren, afgestemd op hun unieke karakter. We benutten erfgoed, groen en water als decor en verbinden stad, dorpen en buitengebied tot één aantrekkelijk geheel. We zetten creativiteit en gastvrijheid strategisch in via evenementen, lichtontwerp en innovatieve toepassingen in de openbare ruimte. We bieden ruimte aan talenten en makers door de stad als podium en leeromgeving te gebruiken. We versterken het merk 'Breda' met visuele storytelling en citydressing in samenwerking met partners, zoals Breda Marketing en Binnenstad Management.

Werklocaties

De ruimte voor bedrijven in Breda is beperkt. Tegelijk groeit de vraag door uitbreiding van bedrijven en de bevolking. Daarom presenteren we in 2026 een nieuwe ruimtelijk-economische visie. Hierin staat welk type werklocaties Breda nodig heeft voor de toekomst. We werken aan:

- een beter gebruik van de bestaande bedrijventerreinen
- verduurzaming en vergroening van bedrijventerreinen
- goede basisvoorwaarden, zoals een schone, veilige en gezonde werkomgeving
- de uitvoering van het plan Toekomstbestendige werklocaties

Ook voegen we beperkt nieuw en courant kantoorvastgoed toe. Op de werklocaties boeken we voortgang in onze klimaatdoelen.

Programma Digitalisering

Met het masterplan Digitalisering loodsen we Breda door de digitale transitie. We doen dit door te innoveren, te verbinden en te leren. Samen met partners in de stad en daarbuiten verkennen we welke technologische ontwikkelingen op ons afkomen en hoe we onze inwoners daarop voorbereiden.

We versterken het Breda-ecosysteem van publieke organisaties, ondernemers en inwoners. Als digitale verkenners bevordert Breda innovatie, met een focus op maatschappelijke vraagstukken. De technologische trendverkenning van TNO uit 2025 gebruiken we als input voor nieuwe toepassingen.

Via 3 proeftuinen, de binnenstad, bedrijventerreinen en het dagelijks leven, voeren we gedurfde pilots uit. Deze dragen bij aan concrete oplossingen voor een bloeiend Breda. We betrekken actief de perspectieven van inwoners, ondernemers en andere betrokkenen. Het stedelijk ethisch team speelt hierin een belangrijke rol. Daarnaast stimuleren we digitale vaardigheden. Dat doen we met trainingen en bijeenkomsten, onder andere via de Breda Talk of the Town. Zo zorgen we dat iedereen mee kan doen in de digitale samenleving.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

We werken vanuit 4 programmalijnen: de kracht van toegepaste innovatie, ondernemen met lef, verrassende stad en digitalisering.

1. De kracht van toegepaste innovatie

Aan de hand van de 5 domeinen van het Innovatiedistrict en met focus op de specialisaties Robotica & AI en Games & Creative Technology, hebben we in 2026 de volgende activiteiten gepland:

Economische groei en werkgelegenheid

- We versterken het start-up- en scale-upprogramma, onder andere via B'WISE en B'GAME.
- We starten met de ontwikkeling van een incubator voor robotbedrijven.
- Samen met REWIN ontwikkelen we een scale-upstrategie.
- We stimuleren ondernemerschap in het middelbaar en hoger beroepsonderwijs.
- We trekken gericht bedrijven aan binnen de specialisaties Robotica & AI en creatieve Games & Creative Technology.
- We koppelen de mkb-aanpak aan het Innovatiedistrict, zodat ook het mkb profiteert.

Innovatie en technologie

- We versterken Stichting Breda Robotics en het netwerk rond games en creatieve technologie verder.
- Het innovatiedistrict wordt een Europees proefgebied voor toegepaste technologie door ruimte beschikbaar te stellen aan bedrijven en onderwijsinstellingen om nieuwe technologieën in de praktijk te kunnen testen en door te ontwikkelen.
- We onderzoeken de meerwaarde en slagingskansen van een pre-seedfonds voor het gamecluster.
- We ontwikkelen een subsidieoverzicht voor TT&C en bouwen een financierings- en investeerdersnetwerk.
- We maken een plan om in 2030 de European Capital of Innovation Award te winnen.

Talentontwikkeling en onderwijs

- We promoten het robot- en gamecluster verder om meer studenten en jong talent aan te trekken.
- We verbinden studenten en jonge professionals beter met het regionale bedrijfsleven via het platform ENTER.
- We versterken de hybride leeromgeving bij Breda Robotics.
- We ondersteunen het lectoraat Serious Gaming van Avans Hogeschool. We bieden huisvesting bij B'game. Daarnaast brengen we het lectoraat in contact met relevante partners om tot slimme oplossingen te komen voor maatschappelijke vraagstukken.
- We blijven de Esport Talenthub faciliteren.
- We ontwikkelen leer- en ontwikkelroutes voor een leven lang leren.

Duurzame stedelijke ontwikkeling

- We creëren een vestigingsmilieu dat past bij de nieuwe economie.
- Aan de Slingerweg starten we met de realisatie van de Robot Campus Brabant.
- In 't Zoet faciliteren we TT&C-bedrijven en een proeftuin.
- We ontwikkelen een vastgoedstrategie voor betaalbare werk- en leerplekken.
- We stimuleren de realisatie van betaalbare woonruimte voor studenten, starters en jonge professionals.

Samenwerking en kennisuitwisseling

- We versterken de samenwerking binnen het ecosysteem via een formele overeenkomst met de Advisory Board.
- We ontwikkelen een dashboard om de voortgang te monitoren.
- We organiseren 2 grote evenementen: Robotics XXL en de Game Week (samen met TURF).
- We ontwikkelen een merk- en marketingstrategie voor het district.
- We bouwen de samenwerking met Tilburg binnen de SRBT verder uit.

2. Ondernemen met lef

In Breda stimuleren we ondernemers die durven vernieuwen. We richten ons op starters en het mkb. Voor 2026 hebben we de volgende activiteiten gepland:

- We starten een vernieuwd programma van Business Coach Breda. Dit is voor startende ondernemers. Er is extra aandacht voor digitalisering, verduurzaming en doorgroei naar het mkb. We werken hierbij samen met lokale en regionale partners.
- In 2026 organiseren we bijeenkomsten voor mkb-ondernemers. Zij krijgen daar informatie over onderwerpen die belangrijk zijn voor vernieuwing. We doen dit samen met ondernemersgemeenschappen en met mkb-ondernemers die al ervaring hebben met vernieuwen.

- Accountmanagers voeren toekomstgesprekken met mkb'ers. Ze brengen ondernemers in contact met Brabant Coaches, projecten, kennisinstellingen en bedrijven met veel ervaring.
- Met de subsidie Toegepaste Technologie en Creativiteit helpen we 7 bedrijven (start-ups en mkb) om nieuwe technologie op de markt te brengen. In aanvulling op de subsidie wordt er voor de deelnemers een jaarprogramma georganiseerd met groepsbijeenkomsten voor kennisdeling en samenwerking.
- We voeren het project Impact Ondernemen uit. Dit is onderdeel van de Regiodeal West-Brabant. Samen met Avans, het Urban Living Lab Breda en Betrokken Ondernemers stimuleren we ondernemers om meer maatschappelijke impact te maken.
- We maken een overzichtelijk programma over duurzaamheid en circulair ondernemen. Dit doen we samen met onder andere Breda Circulair, Cirkelstad en REWIN.

Dienstverlening

- We richten één ondernemersloket in voor alle doelgroepen. Dit doen we op basis van een gezamenlijke verkenning.
- We richten het digitale platform BredaBusiness opnieuw in. Daarbij houden we rekening met de wensen van verschillende doelgroepen. Tegelijk sluiten we met BredaBusiness aan op de nieuwe gemeentelijke huisstijl.

Internationalisering

In 2026 richten we ons op 3 onderdelen van de internationale strategie:

- We versterken de internationale positie van het innovatiedistrict en de innovatieclusters robotics en games. We presenteren de Bredase propositie aan internationale partijen. Ook nemen we gericht deel aan internationale netwerken.
- We blijven werken aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor internationale bedrijven en inwoners. We richten ons op:
  - accountmanagement
  - het versterken van de Advisory Board Breda Internationals. In deze adviesraad zijn organisaties, bedrijven en onderwijsinstellingen vertegenwoordigd. Centraal in deze samenwerking staan activiteiten en vraagstukken rond internationale werknemers en studenten.
  - de uitbreiding van het HR-netwerk dat in 2025 is gestart
  - het stimuleren van initiatieven voor talentbehoud, zoals de community Breda Internationals en het project Women for Women.
- We werken gezamenlijk met Wrocław en Lviv aan de doelen voor de korte en lange termijn, zoals opgenomen in de Memorandum of Understanding.

Arbeidsmarkt

We pakken arbeidsmarkt vraagstukken samen aan. Dat doen we zo veel mogelijk in samenhang met andere beleidsterreinen. Ook in 2026 voeren we het Actieplan Arbeidsmarkt uit. We doen dit samen met partners uit het onderwijs, bedrijfsleven en sociaal domein in de stad en de regio. We werken aan concrete projecten, zoals:

- Enter Breda

- het mkb-traineeship
- het Women for Women-programma

We stemmen onze aanpak af met andere overheden. Zo werken we efficiënt samen aan gedeelde doelen. Ook sluiten we aan bij regionale initiatieven rond talent en de arbeidsmarkt.

3. Verrassende stad

Bezoekersstad

- We werken met onze partners in de Binnenstad Management Organisatie (BMO) aan een aantrekkelijke en vitale binnenstad.
- We maken van de Vismarktstraat weer een aantrekkelijke entree van de stad. Met pandeigenaren en ondernemers knappen we de gevels op. Daarnaast onderzoeken we een pilot voor terrassen. Zo zorgen we voor meer levendigheid overdag.
- We stimuleren de vitaliteit van winkelgebieden in de stad, dorpen en wijken met subsidies.
- We organiseren een horeca-innovatie-evenement om vernieuwing en samenwerking te stimuleren, samen met de Bredase horeca.
- We maken de binnenstad en de nieuwe gebieden (Gasthuisvelden/Seelig, CrossMark/t Zoet en Centrum Oost) beter beleefbaar en herkenbaar. We programmeren voorzieningen en de openbare ruimte op basis van gebiedsprofielen, afgestemd op de specifieke kenmerken van het gebied en de behoeften van bewoners, bezoekers, ondernemers en talenten.
- We maken het merk 'Breda' beter zichtbaar in de openbare ruimte. Samen met Breda Marketing maken we hiervoor het plan Citydressing.
- Samen met onze partners van LandStad de Baronie voeren we projecten uit om het buitengebied groener en aantrekkelijker te maken. We schrijven een nieuwe visie voor de toekomst van deze samenwerking.
- We geven Breda Marketing de opdracht om een nieuwe meerjarenstrategie te maken voor 2027-2030.
- We voeren het lichtplan uit. We verlichten monumenten en plekken op een aantrekkelijke manier, met oog voor veiligheid en duurzaamheid.

Werklocaties

Bedrijventerreinen: nieuwe werklocaties

Er is veel vraag naar werkruimte in Breda en in de regio. Daarom zorgen we voor voldoende ruimte om te ondernemen. We doen dit op 3 manieren:

A. We maken bestaande terreinen toekomstbestendig. Dat doen we op 3 manieren:

- Ruimte voor ondernemen
We brengen de meest kansrijke plekken op bestaande terreinen in beeld. Samen met vastgoedeigenaren onderzoeken we hoe we deze beter kunnen benutten. We kijken ook naar de juridische mogelijkheden in het omgevingsplan. Zo zorgen we dat bedrijven op de juiste plek terechtkomen.
- De basis op orde
We verdelen dit thema in 4 onderdelen:

- Schoon en heel
We stemmen het onderhoud af op wat ondernemers nodig hebben.
- Veilig
In 2025 ondertekenen we het KVO-B-convenant voor De Krogten, Steenakker en 3B-O.
In 2026 ronden we de certificering af.
- Gezondheid en voorzieningen
We sluiten aan bij de gemeentelijke gezondheidsvisie. Ook onderzoeken we welke voorzieningen ondernemers nodig hebben.
- Georganiseerd
We bekijken samen met ondernemers op welke terreinen zij zich kunnen verenigen. We zijn hierover in gesprek met het Platform.
- We doen onderzoek en voorbereiding om het ruimtegebruik op werklocaties te intensiveren en de organisatiegraad te versterken.

B. We bereiden nieuwe bedrijventerreinen voor. Dat doen we op 4 locaties:

- Rithmeesterpark II
- Steenakker-Noord
- de Frankenthalerstraat
- Bavel

Kantorenlocaties

- We verduurzamen de bestaande kantorenvorraad.
- We blijven incurante kantoorlocaties transformeren, vooral op bedrijventerreinen en in woonwijken.
- In beperkte mate ontwikkelen we nieuwe kantoorlocaties in het centrum en bij CrossMark

4. Digitalisering

- Breda brengt ecosysteem-partners en maatschappelijke vraagstukken bij elkaar, zowel fysiek als digitaal. Samen bespreken we maatschappelijke vraagstukken en mogelijke technologische oplossingen en kijken we hoe we hiermee kunnen experimenteren in de proeftuinen.
- We delen de lessen van het afgelopen jaar met onze partners. Samen adviseren we over de beste manier om succesvolle innovaties op te schalen.
- In de Proeftuin Bedrijventerrein werken we aan veilige, weerbare en toekomstgericht bedrijventerreinen. We verzamelen kansen via de digitale marktplaats en vertalen die samen met bedrijven naar concrete projecten. In 2026 starten we minimaal 4 nieuwe pilots op het gebied van veiligheid, openbare ruimte, bereikbaarheid en mobiliteit.
- In de Proeftuin Dagelijks Leven verbeteren we het dagelijks leven van inwoners met technologie. We gaan verder met het experiment 'De Eenvoudmaker', dat digitale platforms begrijpelijker maakt. We onderzoeken hoe kunstmatige intelligentie kan bijdragen aan ethische keuzes in stedelijke technologie. Samen met Avans en het jongerenwerk doen we onderzoek naar jongeren en AI. Ook zetten we de samenwerking met het Urban Living Lab voort in het project Het Zelfbewuste Huis, dat is gericht op mensgerichte data en AI. Het doel: iedereen woont veilig, gezond en comfortabel in Breda.

- In de Proeftuin Binnenstad werken we aan een gastvrije, veilige en bereikbare binnenstad. Op basis van de ervaringen in Hazeldonk verkennen we de inzet van drones in de binnenstad. Tijdens de verkenning hebben we oog voor privacy, ethiek en data veiligheid. We starten een innovatieproject dat de beleving van bezoekers versterkt. In 2025 zijn sensoren geplaatst vanuit het DMI-ecosysteem. We analyseren de data en bepalen de gebruikswaarde. Ook delen we onze ervaringen met nieuwe technologieën voor crowd management.
- Elk kwartaal organiseren we een Talk of the Town-bijeenkomst over een actueel thema binnen de digitale transitie. Zo bereiden we inwoners voor op digitale ontwikkelingen.
- We organiseren een event voor het ecosysteem gericht op de toepassingen van AI in de stad.

INDICATOREN

Deze begroting bevat een set (beleids)indicatoren. Daarmee geven we, naast de begrotingstekst en de financiële overzichten, een beeld van de ontwikkelingen binnen de diverse begrotingsthema's. We actualiseren deze set elk jaar. Er zijn 107 Bredase indicatoren en 34 landelijk verplichte indicatoren. Een deel hiervan (21 van de 34) is ook opgenomen in de Bredase set indicatoren, maar niet allemaal. Voor diverse thema's is een betere Bredase indicator beschikbaar om op te sturen dan de landelijk verplichte (relatieve) indicator. Elke Bredase indicator staat bij het thema waar deze indicator betrekking op heeft.

Dit programma bevat 16 beleidsindicatoren (dat is zonder de 5 indicatoren van voorheen het thema verbindend bestuur). Voor alle indicatoren in deze begroting hanteren we peildatum 12 september 2025.

Thema-indicatoren

Indicator: Waardering voor de stad (inwoners)

Omschrijving: Rapportcijfer voor de binnenstad van Breda (gegeven door inwoners)

Bron: Gemeente Breda, inwonersenquête (Stadsenquête)

Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Streefwaarde 2025	Streefwaarde 2026
			8	8

Toelichting: Deze waarde wordt niet meer gemeten via het passantenonderzoek. Wel via de inwonersenquête. Ook voor inwoners streven we naar een waardering van tenminste een 8.

Indicator: Trots op de stad (inwoners)

Omschrijving: Percentage inwoners dat (heel) trots is op de stad Breda

Bron: Gemeente Breda, stadsenquête

Meeteenheid: %

Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Streefwaarde 2025	Streefwaarde 2026
73	72	75	73	73

Toelichting:

Indicator: Vestigingsklimaat

Omschrijving: Waardering van het vestigingsklimaat door Bredase ondernemers

Bron: Gemeente Breda, Ondernemerspeiling

Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Streefwaarde 2025	Streefwaarde 2026
	7		7	7

Toelichting: We willen dat de ondernemers het vestigingsklimaat tenminste waarderen met een 7.

Indicator: Werkgelegenheid Totaal (absoluut)

Omschrijving: Aantal werkzame personen in Breda

Thema-indicatoren

Bron: Gemeente Breda, Vestigingenregister

Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Streefwaarde 2025	Streefwaarde 2026
114.232	116.377	118.229	110.000	110.000

Toelichting: We streven naar een totale werkgelegenheid van 110.000 in 2030 (Omgevingsvisie).

Indicator: Ondernemersklimaat

Omschrijving: Waardering van het ondernemersklimaat door Bredase ondernemers

Bron: Gemeente Breda, Ondernemerspeiling

Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Streefwaarde 2025	Streefwaarde 2026
	6,9		7	

Toelichting: De waardering voor het ondernemersklimaat wordt uitgevraagd in de tweejaarlijkse ondernemerspeiling. In 2025 houden we een nieuwe peiling. In 2026 niet. Daarom wordt voor 2026 géén streefwaarde bepaald.

Indicator: Netto arbeidsparticipatie

Omschrijving: Percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV

Meeteenheid: %

Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Streefwaarde 2025	Streefwaarde 2026
73,1	74,2	74,2	75	75

Toelichting: De netto arbeidsparticipatie wordt berekend als de werkzame beroepsbevolking plus de werkzoekende (en direct beschikbare) beroepsbevolking ten opzichte van de totale beroepsbevolking van 15-75 jaar).

De netto arbeidsparticipatie in Breda ligt hoger dan het Nederlands gemiddelde en stijgt, met uitzondering van de Coronajaren, al jaren. Inmiddels is ook de realisatie van 2024 beschikbaar. Daarin zien we een afvlakking van de netto arbeidsparticipatie. Daarom bepalen we de streefwaarde voor 2026 op 75%. Met de kennis van nu zouden we de streefwaarde voor 2025 destijds hebben vastgesteld op 74,5%.

Indicator: Dienstverlening

Omschrijving: Beoordeling van de dienstverlening van de gemeente Breda aan ondernemers

Bron: Gemeente Breda, Ondernemerspeiling

Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Streefwaarde 2025	Streefwaarde 2026
	6,5		7	

Toelichting: Ondernemerspeiling wordt 2-jaarlijks uitgezet. Dat gebeurt in de oneven jaren. Daarom bepalen we voor 2026 géén streefwaarde voor deze indicator. Vanzelfsprekend blijven we in 2026 inzetten op de gemeentelijke dienstverlening, óók aan ondernemers.

Indicator: Evenementenbeleid

Omschrijving: De gemiddelde waardering van Bredase bezoekers voor de evenementen die ze hebben bezocht

Bron: Gemeente Breda, stadsenquête

Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Streefwaarde 2025	Streefwaarde 2026
7,9	8	7,9	8	8

Toelichting: In 2024 is de waardering van de inwoners net onder de 8 gedoken. Wij zetten in op minimaal een 8 en willen dit handhaven.

Indicator: ratio aanbod/vraag werklocaties

Omschrijving: Verhouding tussen het aantal hectare aan werklocaties dat direct uitgifbaar is en de vraag naar werklocaties

Bron: Gemeente Breda, Ruimtelijke economie

Thema-indicatoren

Meeteenheid: Ratio

Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Streefwaarde 2025	Streefwaarde 2026
0,05	0,05	0,05	0,05	0,05

Toelichting: Er is nog steeds een groot tekort aan aanbod van uitgeefbaar terrein. Waarde 1 zou ideaal zijn, maar door het tekort is dat niet mogelijk.

Indicator: Leegstand

Omschrijving: Leegstand (percentage van de voorraad in m2)

Bron: CBS leegstandsmonitor

Meeteenheid: %

Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Streefwaarde 2025	Streefwaarde 2026
5,3	4		5	5

Toelichting: 5% is nodig om een gezonde balans te hebben in beschikbare ruimte en behoefte

Indicator: Werkgelegenheid Focussectoren (absoluut)

Omschrijving: Aantal werkzame personen in de focus sectoren Toegepaste Technologie en Creatieve industrie (TT&C)

Bron: Gemeente Breda, Vestigingenregister

Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Streefwaarde 2025	Streefwaarde 2026
22.897	23.506	23.842	24.400	24.800

Toelichting: We streven naar een jaarlijkse groei van 2% in deze sector.

Thema Grote projecten in de stad

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Breda groeit en daar blijven we de komende jaren aan werken. We versterken bestaande gebieden en ontwikkelen nieuwe. Elk groot project heeft zijn eigen uitdagingen, dynamiek en kenmerken. Met deze projecten pakken we ook de grote vraagstukken van nu en straks aan. Daardoor hebben ze vaak invloed op omliggende wijken, of zelfs op de hele stad en regio.

Op bestaande en nieuwe werklocaties en bedrijventerreinen creëren we ruimte voor onze economische ambities. Bij uitbreidingen op het gebied van woningbouw of bedrijvigheid zorgen we ervoor dat onze voorzieningen meegroeien volgens de referentienormen. Soms kan het nodig zijn om stedelijke ontwikkelingsprojecten verder in de toekomst te plannen. Binnen de regionale samenwerking richten we ons vooral op het schaalniveau van de Baronie en onze samenwerking in de Stedelijke Regio Breda-Tilburg (SRBT).

Verbeter Breda

We pakken de tweedeling en kansenongelijkheid in de stad aan. Dat doen we met het programma Verbeter Breda. Voor het eerst hebben we dit programma samen met inwoners en organisaties opgezet. Het 'Pact van Breda deel 3' is het uitvoeringsprogramma. De gemeenteraad besloot in 2023 om hier geld voor beschikbaar te stellen. Een programmabureau helpt tot 2040 alle betrokken partijen om hun doelen te bereiken. In 2026 gaan we verder met het uitvoeren van de plannen uit het pact.

Gasthuisvelden

Het programma Gasthuisvelden heeft 3 doelen. We verbinden het Seeligkazerneterrein met de stad door de Nieuwe Mark verder door te trekken. We verbeteren het vestigings- en verblijfsklimaat. En we versterken en verbinden Fellenoord. Om deze doelen te bereiken, maken we van het kazerneterrein het Seeligpark. De derde fase van de Nieuwe Mark wordt daar een onderdeel van. In Gasthuisvelden-West veranderen we kantoren in een woonbuurt met een mix van woningen. De Fellenoordstraat en de Gasthuisvelden (de straat) passen we aan. Zo zijn ze beter over te steken en vormen ze minder een barrière tussen het park en de buurt.

CrossMark-'t Zoet

CrossMark is de grootste gebiedsontwikkeling binnen de gemeente Breda en markeert de groei van de stad over de rivier de Mark. Het gebied is uitstekend verbonden met het station, de binnenstad en de noordelijke wijken. 't Zoet vormt het hart van deze ontwikkeling en biedt ruimte aan een onderscheidend stadsdeel met een hoge dichtheid aan woon- en werkfuncties, in balans met cultuur, recreatie en groen.

Als grootschalige woningbouwlocatie binnen de Nationale Omgevingsvisie ontvangt 't Zoet substantiële rijksbijdragen. Tot en met 2030 streven we naar de bouw van 2.935 woningen in een gezonde, groene leefomgeving. Samen met de provincie Noord-Brabant, mede-eigenaar van het gebied en het Rijk werken we aan een ambitieuze transformatie die Breda nationaal positioneert als innovatieve en inclusieve stad.

Centrum-Oost

Ook in 2026 werken we aan belangrijke stappen binnen het gebiedsprogramma Centrum-Oost. We willen besluiten nemen over de haalbaarheid van het Chassékwartier, de herontwikkeling van de Koepelgevangenis en de Molsparking. Daarbij maken we afspraken met de initiatiefnemers. We trekken de nieuwe inrichting van de Vlaszak door naar de Karnemelkstraat. De realisatie van Central Park 076 gaat van start. Ook verwachten we de omgevingsvergunning voor Valkenhove te kunnen verlenen.

Bavel

In 2026 doorlopen we voor de gebiedsontwikkeling Bavel een plan-MER procedure. Aan de hand van de resultaten uit de plan-MER werken we aan een gebiedsprogramma voor Bavel. In een plan-MER brengen we de milieueffecten van de gebiedsontwikkeling Bavel in kaart en maken we keuzes voor het programma. Eind 2026 nemen we op basis hiervan besluiten over de haalbaarheid van de in de Gebiedsvisie Bavel 2040 benoemde woningbouw- en bedrijventerreinontwikkelingen.

De Nieuwe Mark

Met het project de Nieuwe Mark brengen we water en groen terug in de binnenstad. Samen met partners als waterschap en provincie realiseren we daarmee de ecologische verbindingzone, maken we een bevaarbare rivier door de stad, herstellen we de oude waterloop en leveren we een bijdrage aan de kaderrichtlijn water. Daarmee levert de Nieuwe Mark een belangrijk bijdrage aan de totstandkoming van het groenblauwe kralensnoer door de stad. Dit zorgt voor meer verbinding, beleving, vergroening en natuurinclusiviteit. Daarnaast draagt dit ook bij aan een betere klimaatadaptatie.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Verbeter Breda

In 2026 gaan we verder met het motto van het Pact van Breda: 'aan de slag'. We bouwen voort op bestaande initiatieven. Zo werken we verder aan de bibliotheek in de Hoge Vucht, die in 2025 openging, door onder meer de openingstijden te verruimen. Ook blijven we investeren in de Verbeter Breda-wijken- en buurten. We doen dat door wijkplannen uit te breiden, de Familieschool te realiseren en ontmoetingsplekken te versterken, zoals de Buurtpunten. Daarnaast starten we nieuwe gebiedsontwikkelingen in de Hoge Vucht en de omgeving van de Gasthuisvelden. Die richten zich op wonen en voorzieningen in de openbare ruimte, volgens de afspraken uit de Woontop (NPLV). In 2026 zetten we vanuit de gemeentelijke inzet op Verbeter Breda de aanpak voor een veilig Nolensplein voort. Dit omvat een versterking van het jeugdwerk met extra inzet op preventie en begeleiding, evenals de start van de eerste uitvoeringsfase van het waterelement als onderdeel van de ruimtelijke kwaliteitsverbetering op het plein. Zo maken we samen het Pact van Breda zichtbaar, met concrete verbeteringen voor bewoners en buurten.

Gasthuisvelden

Begin 2026 gaat het Seeligpark open voor het publiek. Voetgangers en fietsers kunnen dan gebruikmaken van de nieuwe singelroute door het gebied. Het park worden opengesteld voor iedereen. Delen van het park zijn nog niet openbaar, omdat Defensie daar nog gebruik van maakt. Ook het natuurlab opent in 2026 zijn deuren waarmee we werken aan een mooie plek om laagdrempelig het belang van biodiversiteit zichtbaar te maken. Daarnaast ronden we de tenders af voor de rechtbank en de witte huisjes en slopen we het belastingkantoor. Daarna werken we samen met de winnende partijen aan de verdere uitwerking van de plannen. De rechtbank verkopen we aan de nieuwe eigenaar. Voor de witte huisjes sluiten we een erfpachtovereenkomst.

CrossMark-'t Zoet

Meerdere deelprojecten dragen bij aan de realisatie van CrossMark-'t Zoet. In 2026 bouwen we verder in het Havenkwartier aan de Minister Kanstraat (165 woningen) en starten we in Backer & Rueb met de bouw van minimaal 490 woningen, inclusief herontwikkeling van erfgoed. Voor de culturele broedplaats Performing Arts wordt begin 2026 een realisatiebesluit voorgelegd aan de raad. Na vaststelling starten we met aanbesteding en bouw.

Verder realiseren we de mobiliteitshub aan het Steenen Hoofd. In CrossMark-Oost worden woningbouwprojecten afgerond en de openbare ruimte ingericht, waaronder de Harley-locatie (51 sociale woningen) en Eureka (300 woningen in een groene, autovrije omgeving). Voor de Faam wordt de omgevingsvergunning voorbereid voor ruim 600 woningen met behoud van erfgoed.

In deelgebied 1 van 't Zoet starten we eind 2025 met saneringswerkzaamheden en werken we in 2026 aan de voorbereiding van gebieds- en mobiliteitsmaatregelen. Breda heeft met 't Zoet de kans een intensief en bruisend stadsleven te creëren, fysiek en sociaal verbonden met de stad.

De ontwikkeling vereist omvangrijke investeringen in mobiliteit en gebiedsmaatregelen ten behoeve van de grootschalige woningbouw, waarvoor het Rijk subsidie heeft toegekend onder voorwaarde van cofinanciering. Met de provincie en het waterschap worden afspraken geconcretiseerd om hier aan bij te dragen.

Centrum-Oost

We ronden de haalbaarheidsonderzoeken en planvorming af voor grote projecten in het plangebied. We voeren een MER-studie uit en bereiden de wijziging van het omgevingsplan voor. Daarnaast stellen we een parkeerstrategie op voor de binnenstad, met een bijbehorende investeringsagenda. Voor de herinrichting van de openbare ruimte tussen de Vlaszak en de Karnemelkstraat starten we een participatietraject.

Bavel

We betrekken het dorp Bavel intensief bij de plannen. Waar mogelijk werken we samen in cocreatie. De MER-procedure voeren we uit op basis van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD). Deze notitie geeft de kaders voor de uit te voeren plan-MER. Na de vaststelling van het gebiedsprogramma en de plan-MER leggen we de haalbaarheidsbesluiten over de ontwikkellocaties in Bavel voor aan het college. Naar verwachting gebeurt dat eind 2026.

De Nieuwe Mark

In 2026 bereiden we fase 2 van het project Nieuwe Mark voor. Het gaat om de kop van de Markendaalseweg tot aan de Fellenoordstraat. We starten met de contractvorming en de aanbesteding. Dit werk vindt grotendeels plaats in 2026. We houden hierbij rekening met de samenhang met andere ruimtelijke ontwikkelingen in de omgeving.

INDICATOREN

Voor dit thema zijn geen indicatoren van toepassing.

Thema Dynamische stad

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Cultuur

In 2026 gaan we door met de uitvoering van ons cultuurbeleid 'Stad van Creatief Talent 2025-2040'. We zetten in op een sterke culturele basis, jeugd- en jongerencultuur én op talentontwikkeling in de creatieve industrie. Daarnaast werken we aan 3 strategische cultuurthema's die bijdragen aan onze beleidsdoelen. Het cultuurbeleid sluit aan bij onze ambities voor stedelijke ontwikkeling en versterkt ons profiel als stad van Toegepaste Technologie & Creativiteit (TT&C).

Cultureel erfgoed

Onze erfgoedvisie 'Grondstof voor de toekomst' kiest voor een brede benadering van erfgoed. Met het project Collectie Breda brengen we focus aan binnen het tastbare erfgoed, zoals monumenten en historische verhalen. Dankzij Collectie Breda zetten we mensen en middelen effectief in om de erfgoedbeleving te versterken en het erfgoed toegankelijker te maken voor bewoners en bezoekers. We verzamelen zo veel mogelijk kennis over het Bredase erfgoed en delen die met de stad. Daarnaast zorgen we voor zorgvuldig behoud, beheer en bescherming van ons erfgoed. Dit altijd in goed overleg met de eigenaren van het vastgoed. Tot slot gebruiken we erfgoed als basis voor de (her)ontwikkeling van de fysieke leefomgeving.

Archeologie & archief

We zorgen zorgvuldig voor de archeologie- en archiefcollecties. We beheren en beschermen deze collecties en archieven en verrijken ze met verhalen van nu. Zo maken we onze collecties meerstemmig. We versterken de beleving van erfgoed en maken het beter toegankelijk voor bewoners en bezoekers. Samen met andere afdelingen vernieuwen we het erfgoedbeleid. We dragen zorgvuldig bij aan vergunningen en gemeentelijke projecten.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Cultuur

Ons cultuurbeleid is opgebouwd uit 3 beleidsprogramma's. Daarnaast staan 3 strategische thema's centraal om onze doelstellingen te realiseren.

Beleidsprogramma's

Basisprogramma: De Basis voor Cultuur

In 2026 gaan we door met onze culturele basisstructuur: 15 culturele voorzieningen voeren de 3 beleidsprogramma's uit. Zij ontvangen in de periode 2025-2028 een begrotingspostsubsidie: Nieuwe Veste, Chassé Theater, Stedelijk Museum Breda, Mezz, CLIB, De Stilte, Schippers&VanGucht, Brabants Internationaal Kinderfestival, Pier 15, Broedplaats Performing Arts (Bloos), Tiuri, BredaPhoto, Graphic Matters, Playgrounds (organisator van de Dutch Game Week) en Blind Walls Gallery. We zetten de overlegstructuur met de culturele basisvoorzieningen voort, blijven cultuur monitoren en werken samen met de provincie en het Rijk vanuit BrabantStad.

Performing Arts (Bloos)

We willen jonge makers een plek bieden waar ze kunnen experimenteren en zich kunnen ontwikkelen. We kiezen ervoor om te investeren in de nieuwe Broedplaats Performing Arts/Bloos op de locatie Klavers Jansen. We hadden een tijdelijke Broedplaats, daarvoor creëren we nu een structurele plek. Het wordt een plek waar creatieve talenten kennismaken met het publiek en de markt maar vooral ook leren samenwerken met partijen. De broedplaats creëert doorstrommogelijkheden naar een creatieve beroepspraktijk. Hierdoor dragen talentvolle makers bij aan een aantrekkelijke leefomgeving voor bewoners, bezoekers, bedrijven en internationals. Deze broedplaats huisvest onder andere Bloos, Nieuwe Veste, Tiuri en de Makers van Breda.

Focusprogramma I: Cultuur voor jeugd en jongeren

We gaan door met de inzet op cultuureducatie en cultuurparticipatie. We zetten met subsidies en cultuurcoaches in op cultuuractiviteiten in de wijken en dorpen. Kennismaking met, vernieuwing en versterking van de amateurkunst staan centraal en Jong talent krijgt de ruimte om te maken, te experimenteren en te organiseren.

Focusprogramma II: Talentontwikkeling in de creatieve industrie

We versterken de verbindingen tussen de cultuursector, het onderwijs, het bedrijfsleven en de stad. Met diverse subsidieregelingen en projecten versterken we talentontwikkeling- en behoud. We gaan door met de ontwikkeling van de Broedplaats Performing Arts. Om Broedplaats Creative Design daarnaast definitief te bestendigen wordt deze ontwikkeld vanaf 2030, tot die tijd zal er een tijdelijke invulling worden gegeven aan deze broedplaats. We ondersteunen talent in samenwerking met Avans Creative Innovation en reiken de Atelierprijs en de St. Joostpenning 2026 uit. In 2025 zijn we een traject gestart, in samenwerking met Avans, met als inzet het behoud van St. Joost als kunstacademie voor de stad, naast de verkoop van het pand aan de Beukenlaan. Tot slot is de cultuursector partner bij het realiseren van de Bredase ambities op het gebied van games.

Strategische thema's

Subsidies

We zetten de bestaande subsidiestructuur voort. Naast de begrotingspostsubsidies voor de 15 culturele basisinstellingen heeft Breda 4 andere meerjarensubsidies:

- de regeling Professionele Kunsten (2025-2028)
- tweejarige subsidies (2025-2026)
- de regeling voor cultuurcoaches (2025-2026), met steun van het Rijk
- de regeling voor het stadsbrede culturele festival TURF (2025-2028)

In 2026 kijken we ook vooruit en opent de nieuwe ronde tweejarige subsidies (2027-2028). Verder onderzoeken we het voortzetten van de regeling voor cultuurcoaches na 2026. Deze regeling wordt mede mogelijk gemaakt door het Rijk.

In 2026 zijn er weer culturele activiteitensubsidies beschikbaar voor:

- culturele activiteiten in de dorpen en wijken
- samen cultuur maken (in de vrije tijd)
- creatieve talenten en makers
- culturele projecten met een stedelijk belang

Zichtbaarheid

We blijven ons inzetten voor dit strategische thema. Samen met Breda Marketing en de cultuursector zetten we het cultuuraanbod in de etalage, gericht op de bewoners én op jeugd en jongeren.

Ruimte voor Cultuur

Het strategische thema Ruimte voor Cultuur is uitgewerkt in 3 plannen:

- culturele gebiedsprofielen Breda
- werkagenda Cultuur in dorpen en wijken Breda
- werkprogramma Cultuur in de openbare ruimte Breda

In 2026 voeren we deze plannen uit.

Cultureel erfgoed

- We voeren de erfgoedvisie uit via advisering, onderzoek en het verstrekken van subsidies. Met het project Collectie Breda richten we ons op het registreren en digitaliseren van onze eigen collecties. We begeleiden ook externe collectie-eigenaren bij dit proces.
- We stellen een bouwhistorische onderzoeksagenda op. Op basis daarvan voeren we bouwhistorische onderzoeken uit. We starten met een onderzoek naar de architectuur en stedenbouw in de periode na 1965 (Post65). Ook blijven we gemeentelijke monumenten aanwijzen en zetten we erfgoed in bij ruimtelijke planontwikkeling.
- We nemen deel aan de erfgoedtafel van erfgoedorganisaties en werken samen in landelijke en regionale netwerken, zoals het Van Gogh Nationaal Park en de Zuiderwaterlinie.
- Verder werken we aan nieuw erfgoedbeleid. In 2025 ronden we de beleidsvoorbereiding af. Daarbij kijken we ook naar maatschappelijke vraagstukken en opgaven. We nemen onderwerpen mee, zoals diversiteit en inclusie, digitalisering en innovatie, én duurzaamheid en klimaatadaptatie. Op basis daarvan ontwikkelen we in 2026 nieuw erfgoedbeleid voor de periode 2027-2040, inclusief een uitvoeringsprogramma.

Archeologie & archief

- We zorgen ervoor dat de archieven en collecties in het stadsarchief worden behouden en bewaard en dat deze toegankelijk zijn voor inwoners. Dit is onze wettelijke taak.
- Voor archeologie geven we advies bij vergunningen en doen we onderzoek bij ruimtelijke ontwikkelingen. Vondsten bewaren we in het archeologisch depot.
- We organiseren erfgoedactiviteiten, zoals de Maand van de Geschiedenis en de Nationale Archeologiedagen. We verzorgen educatie over archeologie en archieven en bieden eigen cursussen aan.
- We doen zelf onderzoek of laten onderzoek doen naar de geschiedenis van de stad, de dorpen en de wijken. Hieronder valt onder andere het onderzoek naar het slavernijverleden in Breda. We werken aan een onderzoeksagenda en delen nieuws via Erfgoedweb, de website van het stadsarchief en archeologie, de erfgoedbrief en social media.
- We maken erfgoed zichtbaar in de stad, de dorpen en de wijken, bijvoorbeeld met VRI-kastjes, Stolpersteine en de verbeelding van de stadsmuur. Ook stellen we onze collecties beschikbaar voor andere erfgoedpartners.
- We nemen deel aan de erfgoedtafel van erfgoedorganisaties. Ook werken we samen in landelijke en regionale netwerken, zoals de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, het Reuvensplatform, Stichting Infrastructuur Kwaliteit Bodembeheer, het Convent van Gemeentelijke Archeologen, het Noord-Brabants Archeologisch Genootschap, de provincie, Regio West-Brabant, de Koninklijke Vereniging Archiefsector Nederland en archiefinstellingen in Noord-Brabant.
- We vullen onze collecties aan met verhalen, archieven en objecten uit de stad. Zo ontstaat een veelkleurig geheel. We vernieuwen onze systemen, zodat archieven en collecties beter toegankelijk zijn. We werken toe naar één gezamenlijk platform voor de Collectie Breda.

INDICATOREN

Thema-indicatoren

Indicator: Deelname cultuur door kinderen

Omschrijving: Percentage kinderen en jongeren van 0 tot en met 17 jaar dat een cultuuractiviteit doet in de vrije tijd

Bron: Gemeente Breda, stadsenquête

Meeteenheid: %

Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Streefwaarde 2025	Streefwaarde 2026
50	45	41		41

Toelichting: Eén van de doelen van het cultuurbeleid 'Stad van Creatief Talent' (2025-2040) is dat alle kinderen en jongeren in Breda in aanraking komen met cultuur. Via cultuureducatie op school én het liefst ook in de vrije tijd. Deze indicator meet dit laatste. Met deze streefwaarde starten we vanuit de realisatiewaarde 2024 als eerste meetpunt. Met de in juli 2025 vastgestelde uitvoeringsagenda "Ruimte voor Cultuur" is het de ambitie om dit aantal jaarlijks te laten groeien.

Indicator: Digitalisering

Omschrijving: Percentage Bredanaars dat aangeeft digitaal vaardig te zijn (emails openen en beantwoorden, online informatie opzoeken, online een vakantie boeken en online geldzaken regelen)

Bron: Gemeente Breda, stadsenquête

Meeteenheid: %

Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Streefwaarde 2025	Streefwaarde 2026
89	90	89	90	90

Toelichting: In de afgelopen jaren vond circa 90% van de inwoners zich digivaardig. We willen dit tenminste handhaven.

Indicator: Bezoek inwoners aan culturele basisinstellingen

Omschrijving: Percentage Bredanaars dat in de afgelopen 12 maanden minimaal 1 van de culturele basisinstellingen heeft bezocht

Bron: Gemeente Breda, stadsenquête

Meeteenheid: %

Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Streefwaarde 2025	Streefwaarde 2026
		82		83

Toelichting: Een van de doelen van het cultuurbeleid 'Stad van Creatief Talent' (2025-2040) is het verbinden van inwoners aan de vijftien culturele basisinstellingen. Deze indicator is in 2025 toegevoegd. We hebben de ambitie de streefwaarde jaarlijks te laten stijgen.

Indicator: Werkgelegenheid Culturele sector

Omschrijving: Aantal werkzame personen in de professionele creatieve en culturele sector

Bron: Gemeente Breda, Vestigingenregister

Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Streefwaarde 2025	Streefwaarde 2026
2687	2796	2852	2800	2850

Toelichting: Met het cultuurbeleid 'Stad van Creatief Talent' (2025-2040) willen we creatief talent aan de stad binden en behouden. Hierbij zien we graag dat de werkgelegenheid in deze sector tenminste constant blijft, ondanks dat de gemeente hier niet direct invloed op heeft.

Thema Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Onderwijsvisie

De gemeente Breda voert samen met haar onderwijspartners het uitvoeringsprogramma van de onderwijsvisie uit. De focus ligt op 3 opgaven:

- het bevorderen van gelijke kansen
- het versterken van toekomstvaardig en praktijkgericht onderwijs

- het stimuleren van actief burgerschap

Onderwijshuisvesting

De gemeente Breda zorgt voor de huisvesting van scholen in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en speciaal onderwijs. Hiervoor zijn meerjarige afspraken gemaakt met de schoolbesturen, verenigd binnen BreedSaam (primair onderwijs en speciaal onderwijs) en Building Breda (voortgezet onderwijs).

Meerjarenplannen vormen de basis voor de aanpak van de onderwijshuisvesting, met plannen voor nieuwbouw of renovaties van schoolgebouwen. De ambitie voor de onderwijshuisvesting richt zich onder meer op duurzaamheid, goede ventilatie en de multifunctionaliteit van onderwijsgebouwen.

Breda studentenstad

De ambities van Breda als studentenstad richten zich op een warm welkom en een goede landing in de stad, zodat (nieuwe) studenten zich snel thuis voelen, zich binden aan de stad en hun talent behouden blijft voor Breda.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Onderwijsvisie

- In 2026 werken we aan activiteiten vanuit het uitvoeringsprogramma van de onderwijsvisie. We bouwen onder meer aan een platformfunctie voor de Educatiewijzer. Daarbij zorgen we samen met het primair en voortgezet onderwijs dat het aanbod aansluit op de behoefte van scholen.
- Voor de opgave 'Toekomstvaardig en praktijkgericht opleiden' sluiten we aan bij de focus van de economische visie: Breda, Internationale Hotspot voor Toegepaste Technologie en Creativiteit. We onderzoeken hoe de verbinding tussen onderwijs en het Innovatie District Breda kan worden versterkt. Dit doen we ter bevordering van de kennismaking met techniek, het ontdekken van talent en loopbaanoriëntatie in relatie tot toegepaste technologie en het lokale bedrijfsleven. De uitvoering vindt plaats met het programma Sterk Techniek Onderwijs (STO), Techkwadraat en hybride leeromgevingen. Met het Actieplan Arbeidsmarkt zetten we onder andere in op meer deelname van leerlingen primair onderwijs en voortgezet onderwijs aan initiatieven, zoals First Lego League en First Tech Challenge. Samen met RADAR zetten we in 2026 in op het tegengaan van stagediscriminatie bij het vmbo, mbo en hbo.
- We stimuleren meer praktijkgericht onderwijs, zoals praktijkgerichte havo. Samen met onze onderwijspartners onderzoeken we hoe we de maatschappelijke diensttijd een vaste plek kunnen geven in het voortgezet onderwijs.
- We zetten in op meer aandacht voor een leven lang ontwikkelen. Dit doen we bij bedrijven en in het onderwijs, zodat studenten en werkenden beter kunnen inspelen op snelle veranderingen op de arbeidsmarkt.

Onderwijshuisvesting

- In 2026 start BreedSaam met nieuwbouw en renovaties van de Rosmolen, de J.F. Kennedyschool en de planvorming voor de nieuwbouw van het Breda College en De Singel. We bereiden ook de renovatie van Montessori+ Breda voor.
- We blijven investeren in beroepsonderwijs om het tekort aan vaklieden aan te pakken. Vanaf 2026 verbouwen we de locatie van Tessenderlandt aan de Van Riebeecklaan tot een onderwijspraktijkcampus voor het voortgezet onderwijs.
- In 2026 openen 2 nieuwe scholen in het voortgezet onderwijs hun deuren: Bredagora en Novum Saeculum. Samen met Building Breda zorgen we voor huisvesting voor deze scholen.

Breda studentenstad

We heten alle studenten welkom in Breda. We organiseren:

- het Introfestival
- GoodMood
- een jaarrond programma en communicatie voor studenten, samen met Breda Marketing

Zo blijft Breda Studentenstad het hele jaar door zichtbaar voor studenten.

De gemeente werkt samen met het mbo en hbo in het Urban Living Lab Breda (ULLB). Deze organisatie betreft bewoners en bedrijven bij vraagstukken in de stad. Studenten zoeken samen met hen naar oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen. Het ULLB coördineert 3 strategische thema's:

- digitale en mensgerichte stad
- duurzame, rechtvaardige en gezonde stad
- impact ondernemen, de nieuwe standaard

In het project Het Zelfbewuste Huis werken de afdelingen Onderwijs, Economie en Breda Data samen aan betekenisvol ondernemen en digitalisering.

2026 is het laatste jaar van het Actieplan Arbeidsmarkt. De afdelingen Sociaal Domein, Economie en Onderwijs versterken de samenwerking tussen het onderwijs en bedrijven rond loopbaanoriëntatie.

INDICATOREN

Thema-indicatoren

Indicator: Aandeel studenten dat woont in Breda

Omschrijving: Percentage Bredase studenten dat ook in Breda woont

Bron: KENCES, Landelijke (Lokale) monitor studentenhuysvesting

Meeteenheid: %

Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Streefwaarde 2025	Streefwaarde 2026
	32,5	36		

Toelichting: Breda wil een aantrekkelijke studentenstad zijn voor alle studenten, uitwonend én thuiswonend.

Thema Verbindend bestuur

WIJZIGING

Met ingang van de begroting 2026 is dit thema komen te vervallen. Het onderliggende product Samenwerking is ondergebracht in het thema Bestuur van Breda (voorheen Open Overheid), onder het programma 'Basis op orde in Breda'.

WAT MAG HET PROGRAMMA KOSTEN?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Jaarrekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten						

Exploitatie	Jaarrekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Stimuleren economische ontwikkeling in Breda	17.420	17.196	19.433	17.634	14.018	14.114
Grote projecten in de stad	11.911	15.154	5.746	7.465	8.674	9.736
Dynamische stad	30.606	31.709	32.471	31.760	31.702	30.568
Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs	23.853	24.903	24.623	24.141	24.141	24.141
Investeringsreserve programma 2	18	25	31	29	27	27
Totaal Lasten	83.809	88.988	82.305	81.029	78.563	78.587
Baten						
Stimuleren economische ontwikkeling in Breda	4.436	4.351	6.332	4.486	924	898
Grote projecten in de stad	4.775	10.122	0	639	468	0
Dynamische stad	914	566	578	400	328	328
Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs	3.049	3.542	2.968	2.968	2.968	2.968
Algemene reserve programma 2	533	195	130	115	0	0
Exploitatiereserve programma 2	3.359	1.183	483	0	0	0
Investeringsreserve programma 2	56	126	126	126	126	126
Totaal Baten	17.123	20.086	10.616	8.734	4.814	4.320
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	66.687	68.902	71.688	72.295	73.748	74.266

FINANCIËLE TOELICHTING OP DIT PROGRAMMA

Stimuleren van de economische ontwikkeling in Breda

Economische zaken en Acquisitie & accountmanagement

Bij 'Breda brengt het samen' zien we een verlaging van de lasten van € 0,1 miljoen door een incidentele overheveling vanuit de jaarrekening 2024. In de kadernota 2025 is de keuze gemaakt om € 0,1 miljoen minder uit te geven op het onderdeel Digitalisering. Daarnaast is er een verlaging van de lasten en de baten van € 0,1 miljoen, omdat in 2025 eenmalig gebruikgemaakt werd van de SPUK MKB-dienstverlening.

Evenementen

Een maatregel vanuit de kadernota 2024 is het verlagen van de subsidies voor evenementen met € 0,1 miljoen in 2025 en nog eens € 0,1 miljoen in 2026.

Grondexploitaties voor bedrijventerreinen

Voor de grondexploitaties Werken zijn de lasten en baten van de jaarschijven opgenomen. Vanwege de fasering van de activiteiten verschillen de jaarschijven in de tijd. Ten opzichte van 2025 zijn de lasten in 2026 nagenoeg gelijk. In 2026 is € 2,0 miljoen meer aan opbrengsten geraamd.

Grote projecten in de stad

CrossMark

De afname van de lasten en baten van het thema grote projecten is deels toe te schrijven aan CrossMark. Ten opzichte van 2025 zijn de baten in 2026 € 3,0 miljoen lager en de lasten € 2,5 miljoen. De mutaties zijn toe te rekenen aan de grondexploitatie van CrossMark. Voor de grondexploitatie zijn de jaarschijven opgenomen. De grondexploitatie Stationskwartier wordt eind 2025 afgesloten. Voor de grondexploitatie Klavers Jansen worden in 2025 de resterende verkoopopbrengsten gerealiseerd. In 2026 zijn er geen grondopbrengsten meer en zijn de lasten voor de grondexploitatie eveneens lager.

Gasthuisvelden

De lasten van Gasthuisvelden nemen in 2026 met € 0,1 miljoen toe door de kapitaallasten die voortvloeien uit de investeringen in dit project.

Centrum-Oost

De lasten van Centrum-Oost nemen in 2026 met € 0,15 miljoen toe door de kapitaallasten die voortvloeien uit de investeringen in dit project.

Verbeter Breda

In 2026 heeft Verbeter Breda € 6,8 miljoen minder aan subsidieontvangsten begroot en € 6,8 miljoen minder aan uitgaven.

Dynamische stad

Cultuurpresentatie en musea

In de periode 2025-2028 is er voor € 1,1 miljoen aan extra incidentele middelen toegekend volgens het nieuwe cultuurbeleid. Daarnaast is er € 0,7 miljoen aan loon- en prijscompensatie toegevoegd.

Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs

Volwasseneducatie

In 2026 is er € 0,6 miljoen minder beschikbaar vanuit de specifieke uitkering Volwasseneducatie, omdat er gekort wordt vanuit het Rijk.

Onderwijshuisvesting

In 2026 zijn de budgetten door loonprijscompensatie met € 0,6 miljoen opgehoogd.

INVESTERINGEN

Bedragen x € 1.000

Fasering	Investerings in dit programma	Planning uitgaven 2026 (bruto)	Planning uitgaven 2027 (bruto)	Planning uitgaven 2028 (bruto)	Planning uitgaven 2029 (bruto)	Planning uitgaven 2030-2034 (bruto)	Planning uitgaven 2035-2039 (bruto)	Planning uitgaven 2040-2044 (bruto)
	Centrum Oost	274	750	3.378	2.484	22.656	30.000	
	Gasthuisvelden	391	263	246	252			
	Bavel	675	797	654	1.118	3.461	1.850	370
	Economische zaken	1.575	1.500	1.000	3.260	19.000		
Ambitie		2.916	3.310	5.278	7.114	45.117	31.850	370
	't Zoet deelgebied 1 Gebiedsbudget	2.360	6.345	5.257	10.767	19.467		
	't Zoet deelgebied 1 Mobiliteitsbudget	969	12.233	12.776	19.241	69.794		
	't Zoet deelgebied 1 overig	110	4.216	3.234	6.355	8.516		
	't Zoet deelgebied 2 overig					81.758	112.798	

Bedragen x € 1.000

	't Zoet Placemaking	4.000	6.200	750				
	Havenkwartier	713		956	3.384	6.277	2.500	500
	Centrum Oost	208						
	Nieuwe Mark			1.750		18.699		
	Gasthuisvelden			327	1.000	12.042		
	Economische zaken	225	225					
	Verbeter Breda Volkshuisvestingsfonds	879	220					
	Verbeter Breda, bibliotheek Hoge Vucht			2.200				
Plan		9.464	29.440	27.250	40.747	216.553	115.298	500
	't Zoet deelgebied 1 overig	804						
	Havenkwartier	827	1.689	1.894				
	Cultuurclusters Klavers Jansen	5.300	8.700					
	Gasthuisvelden	76						
Project		7.007	10.389	1.894				
	Havenkwartier	1.965						
	Centrum Oost	819	843	545	559	2.500	1.000	
	Nieuwe Mark	1.185	5.940	9.360	7.930	1.780		
	Stationskwartier	64	663					
	Gasthuisvelden					678		
	Verbeter Breda, bibliotheek Hoge Vucht			100				
Uitvoering		4.033	7.446	10.005	8.489	4.958	1.000	
Totaal		23.420	50.585	44.427	56.350	266.627	148.148	870

Programma	Aankoop gronden in dit programma	Planning uitgaven 2026 (bruto)	Planning uitgaven 2027 (bruto)	Planning uitgaven 2028 (bruto)	Planning uitgaven 2029 (bruto)	Planning uitgaven 2030-2034 (bruto)	Planning uitgaven 2035-2039 (bruto)	Planning uitgaven 2040-2044 (bruto)
Plan		10.000						
	Gronden stedelijke ontwikkeling	10.000						
Totaal		10.000						

Toelichting investeringen

't Zoet

Mobiliteits- en gebiedsmaatregelen deelgebied 1:

De oostkant van 't Zoet wordt als eerste ontwikkeld. Voor de realisatie van woningen die vóór 2030 moeten zijn gestart, zijn omvangrijke investeringen nodig. Het Rijk heeft hiervoor subsidie toegekend, onder voorwaarde van cofinanciering door provincie en waterschap. De investeringen zijn deels regionaal, stedelijk en projectmatig. In Q4 2024 heeft de raad een voorbereidingskrediet toegekend. Eind 2025 starten de saneringswerkzaamheden, die in 2026 worden voortgezet.

Overige investeringen deelgebied 1:

In 2026 werken we aan de afronding van de MER, de Samenwerkingsovereenkomst met de provincie en een voorstel voor het gefaseerd openen van grondexploitaties. Parallel daaraan zetten we stappen richting de realisatiefase van de gebiedsontwikkeling. Enerzijds door fysieke werkzaamheden in de buitenruimte, waaronder bodemsanering en sloop van funderingsresten. Anderzijds, omvat dit omvat het verstevigen en inrichten van een flexibele en extern gerichte gebiedsorganisatie, het opzetten van een transparante governance-structuur met duidelijke taakverdeling en risicobeheersing, het borgen van structurele communicatie en gebiedsmarketing gericht op participatie en draagvlak en het voorbereiden van een partnerselectieprocedure voor ontwikkelpartners en marktpartijen. Deze aanpak draagt bij aan een toekomstbestendige en maatschappelijk gedragen realisatie van 't Zoet. De totale planvoorbereidingskosten worden gedeeld met de provincie. Het gemeentelijk aandeel is opgenomen in de begroting.

Placemaking deelgebied 2:

Met extra placemaking op 't Zoet geven we alvast vorm aan een innovatief stadsdeel dat creativiteit en technologie samenbrengt, onder andere via evenementen en tijdelijke werkplekken voor innovatieve ondernemers. Op basis van de motie bij de kadernota 2025 benutten we de leegstaande ruimte in deelgebied 2 voor placemaking. We stellen het gebied open voor culturele en innovatieve activiteiten die bijdragen aan de identiteit van 't Zoet als stadswijk. Een deel van de investeringen richt zich op infrastructuur en ecosysteemontwikkeling, met aandacht voor kwaliteit, snelheid en flexibiliteit.

We geven hiermee een extra impuls aan de identiteit en ambitie. 't Zoet wordt het fysieke hart van het Innovatiedistrict Breda, gericht op toegepaste technologie en creativiteit. In samenwerking met partners uit bedrijfsleven en kennisinstellingen bouwen we aan een ecosysteem van ontmoeting, experiment en innovatie. Placemaking is dan niet een opzichzelfstaand project, maar wordt mede aanjager van de gebiedsontwikkeling van 't Zoet.

We realiseren tijdelijke betaalbare werkruimtes voor startups en creatieve bedrijven, gedeelde faciliteiten, zoals labruimtes en een iconisch landmark dat technologie, cultuur en maatschappelijke thema's samenbrengt. Ook wordt onderzocht of tijdelijke studentenhuysvesting mogelijk is, passend bij het profiel van het gebied.

Hiervoor zijn middelen gereserveerd in het SIP: € 4 miljoen in 2026, € 6,2 miljoen in 2027 en € 0,75 miljoen in 2028. Deze inzet onderstreept de ambitie van Breda om van 't Zoet een toonaangevende stadswijk te maken met nationale en internationale aantrekkingskracht.

Havenkwartier

De investeringen hebben betrekking op de mobiliteitshub, de woningbouwimpuls, sanering en de planvoorbereiding van het Havenkwartier. Voor de mobiliteitshub is in 2023 een krediet gevoteerd. Na de start van de realisatie eind 2025 wordt deze in 2026 voortgezet en afgerond (€ 1,8 miljoen).

In de Strip werken we verder aan de voorbereiding en inrichting van diverse onderdelen in de openbare ruimte die nodig zijn voor de realisatie van (betaalbare) woningen. In 2026 is hiervoor € 0,7 miljoen opgenomen. Voor de investeringen heeft het Rijk subsidie toegekend onder de voorwaarde van cofinanciering. Voor de planvoorbereiding van het Havenkwartier is in 2026 € 0,5 miljoen opgenomen. Tenslotte zetten we middelen in voor de programmasturing van de gebiedsontwikkeling Havenkwartier, de planvoorbereiding van het Haveneiland, tijdelijke initiatieven inclusief fysieke maatregelen en voeren van regie in openbare ruimte projecten.

Nieuwbouw Broedplaats Performing Arts

Begin 2026 dienen we een voorstel tot kredietvoting in voor de realisatiefase, conform de SIP-systematiek. Na besluitvorming stellen we in 2026 het bestek op, starten het aanbestedingstraject en beginnen we met de sloop van het huidige Bloos en daarna met de realisatie van de nieuwbouw.

Nieuwe Mark

In 2026 bereiden we fase 2 van het project Nieuwe Mark voor. We starten met de contractvorming en de aanbesteding. Hier begroten we € 1,2 miljoen voor.

Gasthuisvelden

In 2026 werken we verder aan de plannen voor het programma Gasthuisvelden. Ook starten we de tender voor de herontwikkeling van de rechtbank en onderzoeken we de mogelijkheden voor de herontwikkeling van het belastingkantoor.

Centrum-Oost

In 2026 werken we verder aan de voorbereiding van de gebiedsontwikkeling Centrum-Oost (€ 0,5 miljoen). Ook werken we verder aan de voorbereiding van de ontwikkelvisie van het Chassékwartier (€ 0,2 miljoen) en starten we met de voorbereiding van de herinrichting openbare ruimte Oude Vest, Houtmarkt en Karnemelkstraat (€ 0,3 miljoen).

Bavel

We voeren een MER-procedure uit. Na de vaststelling van het gebiedsprogramma en de plan-MER leggen we de haalbaarheidsbesluiten over de ontwikkellocaties in Bavel voor aan het college. Naar verwachting gebeurt dat eind 2026.

BredaRing

In 2025 is de keuze gemaakt om de plannen voor de BredaRing niet door te zetten.

Economische zaken

Vanaf 2026 wordt er drie jaar lang € 1 miljoen per jaar beschikbaar gesteld voor onderzoek naar en voorbereiding op het intensiveren van ruimtegebruik op werklocaties. Ook is er € 0,4 miljoen gereserveerd voor de verbouwing van het in 2025 aangeschafte kantoorpand aan de Slingerweg. Daarnaast wordt er verder vormgegeven aan het illuminatieplan (€ 0,2 miljoen).

Cofinanciering Volkshuisvestingsfonds

In de wijk Tuinzigt wordt gewerkt aan een samenhangend pakket maatregelen op het gebied van sociale en verkeersveilige infrastructuur.

RESERVES

Bedragen x €1.000

Ondernemend Breda	Stand 1-1-2026	Bedrag mutaties	Stand 31-12-2026
Algemene reserve programma 2	245	-130	115
Exploitatiereserve programma 2	483	-483	0
Investeringsreserve programma 2	2.780	-95	2.685
Totaal	3.508	-707	2.800

Algemene reserve programma 2

Voor de dekking van de exploitatiekosten van de GameHub Breda vindt een onttrekking van € 0,1 miljoen plaats uit de algemene reserve van programma 2.

Exploitatiereserve programma 2

Bij de jaarrekening 2022-2024 is bepaald dat de kosten voor de SUVIS-regeling voor een betere luchtkwaliteit op scholen in 2025 wordt onttrokken (€ 0,5 miljoen).

Investeringsreserve programma 2

De onttrekking betreft kapitaallasten van de kredieten die door de investeringsreserve gedekt worden.

BELEIDSSTUKKEN

Achterliggende documenten bij dit programma

Naam	Soort document	Jaar
Economische visie	Kaderstellend	2019
Uitgangspuntennotitie Cultuurbeleid Breda 2019-2028	Kaderstellend	2018
Cultuurvisie 'In verband met Cultuur'	Kaderstellend	2019
Breda doet, samen door 2019/2020	Kaderstellend	2018
Aan tafel	Kaderstellend	2017
Ruimtelijke visie voor de Gasthuisvelden	Kaderstellend	2016
Omgevingsvisie Breda 2040	Kaderstellend	2021
Gebiedsperspectief Havenkwartier	Kaderstellend	2018
Ontwikkel- en realisatiestrategie Via Breda	Kaderstellend	2015
Gebiedsvisie Claudius Prinsenlaan	Kaderstellend	2019
Erfgoedvisie 'Grondstof voor de toekomst'	Kaderstellend	2019

Onderwijsvisie 2025-2030	Kaderstellend	2025
Nota grondbeleid 2014	Kaderstellend	2014
Aanvullend beleidskader grondbeleid	Kaderstellend	2020
Nota bovenwijkse voorzieningen	Kaderstellend	2020
Nota van Uitgangspunten samenwerking CSM Provincie Noord Brabant Gemeente Breda	Kaderstellend	2020
Detailhandelsbeleid 2022	Kaderstellend	2022
Bestuursakkoord 2022 - 2026 'Dichtbij doen, samen sterk vooruit'	Kaderstellend	2022
Verordening bedrijveninvesteringszone Breda-Oost 2022-2026	Kaderstellend	2021
Toekomstperspectief 't Zoet 2040	Kaderstellend	2023
Centrum Oost	Kaderstellend	2023
Nota financiële bijdragen kwaliteitsverbetering fysieke leefomgeving	Kaderstellend	2023

AAN DIT PROGRAMMA GERELATEERDE VERBODEN PARTIJEN

Onderstaande verboden partijen leveren een bijdrage aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma. Voor de specifieke bijdragen, de belangrijkste beleidsontwikkelingen en de risico's verwijzen we naar de paragraaf Verboden partijen.

 BrIMBreda partner in business NV Bredase Investeringsmaatschappij (NV BrIM)	 1 Aantal deelnemers	 Bijdrage gemeente Breda in 2026
 REWIN BV REWIN West-Brabant	 16 Aantal deelnemers	 Bijdrage gemeente Breda in 2026
CHASSÉ THEATER NV Chassé Theater beheer	 1 Aantal deelnemers	 Bijdrage gemeente Breda in 2026
 Stadsherstel Breda NV Stadsherstel Breda	 1 Aantal deelnemers	 Bijdrage gemeente Breda in 2026
 Brabantring BV BrabantRing	 4 Aantal deelnemers	 Bijdrage gemeente Breda in 2026
 BENEGO Belgisch Nederlands Grensoverleg	 22 Aantal deelnemers	 € 3.616 Bijdrage gemeente Breda in 2026

